

Til:

- Utdanningsdirektoratet

Oslo, 11.03.2021
Ref.: 74/20/LJB/ph

Sluttrapport - Utvikle samarbeidet mellom Statped og helsesektoren

Norsk psykologforening takker for muligheten til å komme med innspill til sluttrapporten. Statped forvalter viktig kompetanse som er knyttet til små og sårbare brukergrupper og fagområder. Vi mener at organisering av denne kompetansen må sikre muligheter for både tverrfaglighet og spisskompetanse samt videreutvikling av kompetansen. Dette kommer i neste omgang pasienter og brukere til gode, og styrker det faglige arbeidet knyttet til barnehager og skoler lokalt både gjennom kommunal og fylkeskommunal PPT.

Rapporten understreker at Statpeds virksomhet ikke reguleres av helselovgivningen. Samtidig kan det være slik at noen handlinger eller ytelser vil falle inn under definisjonene av begrepet helsehjelp og at tjenestene derfor faller inn under helselovgivningens virkeområde med det som da følger av rettigheter og plikter. Vår erfaring er at det iblant er behov for helsehjelp som ikke omfattes av retten til nødvendig helsehjelp i spesialisthelsetjenesten, men som er nødvendig for å kunne yte gode, virkningsfulle og forsvarlige tjenester etter aktuelle tjenestelov. Et eksempel er at det kan være behov for samtaler med terapeutiske elementer for å komme i posisjon til læring, hvor årsaken til at man er utilgjengelig for læring ikke er en psykisk lidelse som gir rett til spesialisthelsetjeneste, men en psykologisk "hindring". Terapeutiske samtaler kan fjerne barrierer/etablere tillit som er nødvendig for å kunne nyttiggjøre seg undervisning og lignende. Det er særlig i disse situasjonene vi ser at pasienter og brukere kan "falle mellom to stoler", eller at regelverket blir brukt "mot" pasienter og brukere. Det samme kan være tilfelle der det er behov for en utredning som ikke anses å oppfylle vilkår for nødvendig helsehjelp, men som likefullt er nødvendig for å kunne tilpasse oppfølging/tilrettelegging i skole/barnehage. Det er ingen rettslige barrierer mot å yte denne type helsehjelp innen tjenesteområder som ikke er helsetjeneste. Tjenestene må bare ha systemer som ivaretar helselovgivningen der det er aktuelt.

I sluttrapporten beskrives flere områder der det er behov for ansvarsavklaringer mellom Statped og spesialisthelsetjenesten, blant annet grunnet overlapp mellom lovverk som rammer inn tjenestene og at helsepersonell er involvert i Statpeds tjenestetilbud. Selv om Statped ikke skal tilby helsehjelp, så vil det allikevel kunne oppstå situasjoner der tjenester som tilbys vil defineres som helsehjelp og forpliktelser som gjelder for helsepersonell vil kunne inntre. Spesialpedagogiske tiltak og forebygging av psykisk uhelse henger sammen og risikoen for utvikling av helseplager øker ved manglende tilrettelegging. Det eksisterer ikke klare skiller mellom læring, utvikling og psykisk helse i barn og unges liv. Psykologer besitter høy kompetanse innen temaer som nevroutvikling, kognisjon, kommunikasjon, språk og læring og spiller en viktig rolle når det gjelder å omsette helseutredninger og - rapporter, og anbefale spesialpedagogiske tiltak. Psykologene i Statped informerer om at det finnes gode rutiner knyttet til dagens systemer, for å sikre at dokumentasjonskravene i

helselovgivningen kan overholdes. Psykologfaglig kompetanse er en viktig del av den flerfaglige ekspertisen i Statped blant annet gjennom å bidra til forståelsen av forholdet mellom medisinske diagnoser og funksjonsnedsettelse, mellom det typiske og atypiske. Kompetansen er avgjørende både når tiltak skal utvikles og når det skal fattes beslutning blant flere ulike typer tiltak.

Rapporten peker på flere områder der det er behov for avklaringer og tydeliggjøringer. Blant annet pekes det på et behov for å klargjøre om Statped skal bidra inn i gjennomføring av utredninger av barn og elever med komplekse vansker. Utredninger som gjennomføres av psykologer i Statped er rettet mot spesialpedagogiske tiltak og Statped har høy kompetanse i å tilpasse tester for personer med betydelige kommunikasjonsvansker eller motoriske funksjonsnedsettelse og/eller ved tap av sansefunksjon. Dette er viktig for å avdekke brukerens muligheter og læringspotensial i en tilpasset sammenheng. Rapporten nevner at Statped ikke skal gjennomføre utredninger, men spesialpedagogiske kartlegginger. Kognitive funksjoner påvirker hverandre og som et eksempel vil oppmerksomhetsvansker kunne påvirke læringsevne, hukommelse og språkfunksjon. Læringsevnen kan påvirkes uten at det nødvendigvis er en hukommelsesvanske. Oppmerksomhetsvansker kan også påvirke matematikkopplæring og lesing, uten at eleven har spesifikke vansker med andre prosesser involvert i disse oppgavene. Forslag til tiltak på skolen med tanke på oppmerksomhetsvansker vil være annerledes enn for hukommelsesvansker, lese- eller skrivevansker. I en opplæringsammenheng har kunnskap om individets funksjon på ulike områder stor betydning da barnehage og skole er arenaer for læring samt utvikling av sosial kompetanse og felleskap. Spesialpedagogiske tester alene gir som regel en mer overordnet forståelse av et vanskeområde uten at de nødvendigvis gir svar på hvilke kognitive funksjoner som er svekket. Graden av dybde i forståelsen av utfordringene, danner grunnlaget for treffsikkerheten på tiltakene som utformes. Som et eksempel er utredninger avgjørende ved avdeling Ervervet hjerneskade, da skolen er rehabiliteringsarena for disse barna og sekundære vansker kan oppstå i en senere fase (når barna ikke lenger får oppfølging av spesialisthelsetjenesten).

Det er ansatt 16 medlemmer av Norsk psykologforening i Statped og flere har utredninger blant sine oppgaver. Psykologene har ikke vært formelt involvert i oppgavebeskrivelsene i rapporten og vi mener de bør involveres i prosessen videre, også for å kunne bidra godt i det videre kompetanseløftet rettet mot kommunale tjenester og spesialisthelsetjenesten. Det psykologfaglige bidraget er viktig for å sikre en best mulig prosess mot å oppnå målet om at alle *barn og elever som har behov for tjenester fra Statped og spesialisthelsetjenestene, får samordnede tjenester til rett tid, og at tjenestetilbudet er like godt i hele landet*

Med vennlig hilsen
Norsk psykologforening

Håkon Skard
President